

STRATEGIJE URBANE REGENERACIJE - EUROPSKA PERSPEKTIVA

Vidak, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:295504>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (*Ekonomska politika i regionalni razvitak*)

Luka Vidak

**STRATEGIJE URBANE REGENERACIJE - EUROPSKA
PERSPEKTIVA**

Diplomski rad

Osijek, rujan 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (*Ekonomska politika i regionalni razvitak*)

Luka Vidak

**STRATEGIJE URBANE REGENERACIJE - EUROPSKA
PERSPEKTIVA**

Diplomski rad

Kolegij: Urbana ekonomija

JMBAG: 001024568

e-mail: lvidak@efos.hr

Mentor: Prof.dr.sc. Jerko Glavaš

Osijek, rujan 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate University Study Business Economy, economic policy and regional
development

Luka Vidak

The impact of climate change on food production

Graduate paper

Graduate paper

Osijek, September 2022

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Luka Vidak

JMBAG: 0010215468

OIB: 74142644874

e-mail za kontakt: vidakluka1@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij

Naslov rada: Strategije Europske regeneracije – Europska perspektiva

Mentor/mentorica diplomskog rada: Prof.dr.sc. Jerko Glavaš

U Osijeku, rujan 2022. godine

Potpis

L.Vidak

Strategije urbane regeneracije - Europska perspektiva

SAŽETAK

U današnjem poslovnom svijetu prisutne su dinamične promjene koje utječu na ubrzani razvoj gradova u raznim oblicima, što povezujemo s pojmom urbanizacije. Taj proces se intenzivirao u doba industrijske revolucije, te sve do danas bilježi progresivni rast. Rad će se orijentirati na aktualnost urbaniziranih područja EU i njihove specifičnosti. U RH su prisutni i različiti koncepti urbanizacije poput suburbanizacije i litoralizacije. Zbog toga je potrebno ući dublje u problematiku jer postoji zanimljiva povijest navedenih pojava. Nadalje, u radu će biti razrađene europske planove i strategije koje se posebice odnose na zemlje središnje Europe i bliskog istoka. Zatim se povlači paralela s najrazvijenijim područjima kako bi se analizirali čimbenici koji su najvažniji za kvalitetan rast i razvoj gradova. Rad sadrži i analizu ključnih strukturnih fondova EU, prema kojima države imaju pravo ubiranja financijske pomoći. Takva financijska pomoć je uvelike pripomogla CEE zemljama (zemlje Srednje i Istočne Europe) kako bi se nakon „krize kapitalizma“ stabilizirale. Također, osigurana su izdašna sredstva u vrijeme korona krize kako bi se očuvalo gospodarstvo. Nadalje, u radu se prikazuje utjecaj Europske Unije na regeneraciju CEE zemalja. Promatra se kretanje prema održivom i uključivom gospodarstvu, što su ujedno i smjernice EU. Postoje mnoge podjele područja radi lakše obrade baze podataka, poput NUTS regija, što je od velikog značaja za županije Republike Hrvatske. U radu će se sistematizirati njihova povijest, trenutni i budući planovi vodstva RH. Konačno, kroz anketni upitnik dobiva se uvid u podatke ispitanika s područja iz Istočne makroregije u RH, s posebnom orijentacijom na pripadajuće gradsko i ruralno stanovništvo. Naposljetku, prikazat će se presjek s informacijama prožetim kroz diplomski rad i zaključak pozitivnih i negativnih učinaka urbanog razvoja u RH.

Ključne riječi: promjene, strategije, rast i razvoj, CEE zemlje, regeneracija

Strategies of urban regeneration – European perspective

ABSTRACT

There are dynamic changes in the business world of today, which affect the rapid development of the cities in different forms, which we associate with the concept of urbanization. This process was intensified during the Industrial Revolution and has been growing progressively to this day. Through this paper, we are focusing on the topicality of urban areas of the European Union and their specifics. In the Republic of Croatia, there are various concepts of urbanization such as suburbanization, littoralization, and therefore it is necessary to enter into deeper problematic because there is an interesting history of stated phenomena. Furthermore, we will elaborate European plans and strategies that relate specifically to the countries of Central Europe and the Middle East, and then we will draw a parallel with the most developed areas to analyze which factors are most important for the quality growth and development of cities. We will analyze the key structural funds of European Union under which countries have the right to collect financial assistance. Such financial assistance has greatly helped CEE countries (Central and Eastern European countries) in order to stabilize after the "capitalism crises", and has also provided ample funds in the current time of the COVID-19 crisis in order to preserve the economy. Furthermore, it will be investigated what is the impact of the European Union on the regeneration of CEE countries, and whether we are really turning towards a sustainable and inclusive economy, which is also in the European Union guidelines. There are many divisions of the area in order to facilitate the processing of databases such as NUTS regions, which is of great importance to the Counties of the Republic of Croatia, so their history and current and future plans of the leadership of Croatia on this issue will be systematized. Finally, through the questionnaire we will get an insight into the data of respondents from the Eastern macro region in the Republic of Croatia, with a special focus on the urban and rural population and will make a cross-section with information permeated through the thesis to conclude the positive and negative effects of the urban development in the Republic of Croatia.

Keywords: changes, strategies, growth and development, CEE countries, regeneration

SADRŽAJ

1. Uvod	8
2. Metodologija rada	9
2.1. Predmet istraživanja	9
2.2. Metode istraživanja.....	9
3. Urbanizacija	10
3.1. Obilježja i značaj urbanih područja.....	12
3.1.1. Doprinosi urbanizacije.....	12
3.1.2. Negativne posljedice urbanizacije	13
3.2. Europski plan za usmjerivanje progresivne tranzicije	13
3.2.1. Pokazatelji za Hrvatsku	15
3.2.2. Usporedba sa Slovenijom	17
3.3. Karakteristike i teritorijalni ustroj RH.....	18
3.3.1. Indikatori dosadašnjih učinaka	21
3.3.2. Trenutna situacija i planovi za budućnost	23
4. Strategija ostvarivanja razvoja kroz europsku perspektivu	24
4.1. Pametni i održivi gradovi.....	25
4.2. Mehanizam financiranja.....	26
4.3. Politika kao čimbenik odlučivanja.....	27
5. Glavne stavke upravljanja urbaniziranih područja	28
5.1. Industrija istraživanje i energetika.....	30
5.2. Promet i turizam.....	30
5.3. Poljoprivreda i ruralni razvoj	32
6. Opis istraživanja i rezultati istraživanja	34
7. Zaključak	38
Literatura	39
Popis grafikona	41
Popis slika	41

1. Uvod

Povijesni razvoj urbanizacije pokazuje kako se urbanizacija pojavljuje na samom početku i pojavom prvih gradova prije nekoliko tisuća godina. Zaključuje se da se radi o urbanoj revoluciji, iako je to tada bila samo nekolicina gradova. Polazna točka u razvoju gradova bi ipak bila industrijska revolucija. Od početka 19. st., kada je u svijetu postojalo samo oko 5% gradskog stanovništva, do danas kada je preko 50% urbaniziranog stanovništva. Takva pojava se naziva društvenim fenomenom. Brojne su pogodnosti urbanog života zbog konstantnog razvoja znanosti i tehnologije, moderne medicine i šireg opsega usluga nego što je to u ruralnim područjima. Kroz rad će se u nastavku orijentirati na primjer Hrvatske kako prolazi kroz europsku perspektivu. Odnosi se na karakteristike RH i makroekonomske situacije u kojima se država nalazila. Hrvatsku se prije ulaska u EU smatralo istočnom zemljom EU, no sada više teži srednjoj Europi. Postupnim zaduživanjem zemlje srednje i istočne Europe (CEE zemlje) su stekle gospodarski rast no taj rast nije bio baziran na zapošljavanju, samim time nije bio održiv. Hrvatska kao jedna od CEE zemalja slijedi identične značajke sa ostalima, kao primjerice korištenje nezavisne monetarne politike (do 1. mjeseca 2023). Kada su CEE zemlje izdavale državne obveznice kako bi restrukturirali državni dug po nepovoljnijim kamatnim stopama bile su interesantne investitorima i na brzinu su se prodale jer su donosile dobru kamatnu stopu kupcima zbog lošijeg boniteta države, te je postupnim zaduživanjem ostao veliki državni dug koji se rješava i danas (78% od ukupnog BDP-a Hrvatske) što je postalo trajno obilježje. Hrvatska je od članica EU, najviše smanjila udio javnog duga u BDP-u što je utjecalo da se bez problema u budućnosti primi u Eurozonu. Punopravnim članstvom u Europskoj Uniji, Hrvatska ima pravo na korištenje strukturnih fondova i ostalih financijskih pomoći što omogućuje širok spektar primjene; za razne sektore (poljoprivredu, informacijske tehnologije, bankarstvo), do kulture, socijalne uključenosti itd... Europska Unija omogućuje kroz svoje razvojne programe da sa pozamašnim sredstvima država korisnik implementira programe po smjernicama koje su joj date. EU ima moderne ideje koje se baziraju na zelenoj ekonomiji, zaštiti okoliša i demokraciji. Hrvatska ima brojne pogodnosti kroz svoje članstvo u EU, gdje EU također ima interes u Hrvatskoj kroz geografski položaj i prirodna bogatstva koje Hrvatska nudi. Eurpsku Uniju možemo smatrati urbanom regeneracijom jer nudi svim državama koje su dio Unije jedinstveno veliko tržište, slobodno kretanje njihovih stanovnika i brojne pogodnosti koje olakšavaju proces urbanizacije što čini prostor europskog kontinenta jako poželjnim za život.

2. Metodologija rada

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada je komparativna analiza urbanističkog procesa područja u CEE zemaljama. Pod time se promatraju cjelokupni utrošci i način vodstva „vidljive ruke“ određene države što se odnosi na politike upravljanja. Pod politike upravljanja spadaju kohezijska politika, te upravljanje na lokalnim i regionalnim razinama unutar država, ustroj i brojne druge stavke, a u ovome radu će se analizirati primjer Hrvatske. Praktični dio rada je namijenjen kako bi se dobio uvid u mišljenje ispitanika o svome prebivalištu, te glavne razlike između urbaniziranog i ruralnog područja. Kao cilj rada postaviti će se 2 hipoteze, koje će se očitati kroz praktični dio ;

- H0 ; istočna regija RH nije u zaostatku za ostalim regijama po pitanju postojeće infrastrukture i uvjeta za život.
- H1 ; istočna regija RH je u zaostatku za ostalim regijama po pitanju postojeće infrastrukture i uvjeta za život.

2.2. Metode istraživanja

U svrhu pisanja rada prikupljeni su sekundarni podaci poput različitih znanstvenih članaka, podataka sa službenih stranica EU, bazi podataka i stručnih portala, te primarnih koji će se očitati kroz praktični dio rada prikupljenih kroz internetsku anketu. Prvenstveno su korištene metode prikupljanja, pripreme i obrade podataka. Metodologija obuhvaća metodu klasifikacije radi podijele po potrebitim poglavljima. Sljedeća je metoda deskripcije kojom se objašnjavaju napisani pojmovi i definicije. Slijedi metoda analize radi podijele složenijih pojmova na jednostavnije. Metodom sinteze se opisuju i spajaju jednostavni pojmovi u kompleksnije , čime se dobiva povezana cjelina. Za zaključak će se sagledati informacije prožete čitavim radom, te na temelju proučene literature kroz metodu indukcije predstaviti konačno mišljenje, te pokušati pretpostaviti smjer kretanja teme istraživanja, što je u ovome slučaju urbana regeneracija.

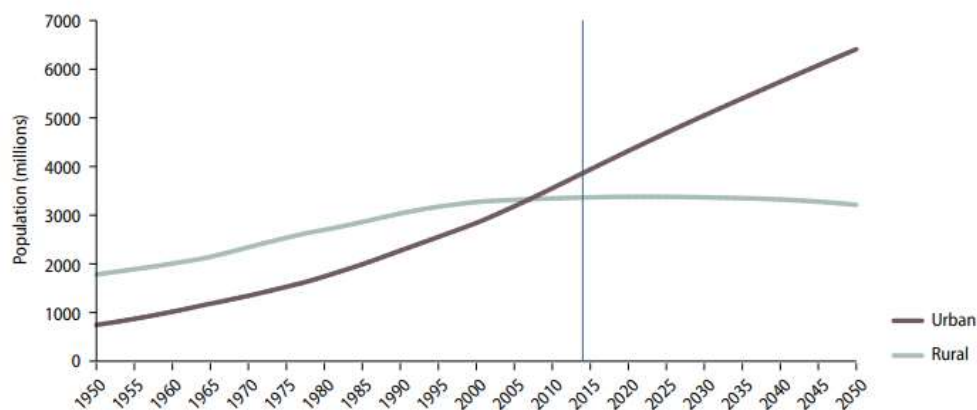
3. Urbanizacija

Proces porasta gradskog stanovništva i preobražaj seoskih naselja u gradska se veže uz pojam urbanizacije. Kroz povijest, promatrajući s aspekta demografije, bilježimo kontinuirani rast, odnosno uzlaznu putanju pravca porasta stanovništva. Stalnim porastom stanovništva neophodan je rast urbanizacije, stoga je potrebno osigurati postojeći prostor za nadolazeće generacije. Osiguranje prostora ostvaruje preko urbanističkog plana grada. Zbog neprestanog porasta stanovništva predviđa se da bi se do 2050. godine broj stanovnika mogao povećati za 2.5 milijardi. Urbanizacija se smatra globalnim procesom i posebice je intenzivirana u manje razvijenim zemljama, gdje ljudi gravitiraju prema najvećim gradovima koje nazivamo megalopolisima¹. S druge strane, uzevši u obzir zemlje Zapadne Europe i SAD-a, možemo primijetiti tendenciju pada broja stanovnika u najvećim gradovima i preseljavanje u suburbije. Takvu pojavu nazivamo metropolitanizacija², gdje se prema Zlatić, M. (1988) nova manja mjesta koja dolaze u fokus ekonomskih i društvenih aktivnosti, čisto zbog položaja mjesta, imaju za pojavu ravnomjerniji razvoj regije što je za urbanu politiku dugoročno jako korisno.

Figure 2.

Urban and rural population of the world, 1950–2050

A majority of the world's population lives in urban areas

Grafikon 1: Urbana i ruralna populacija u svijetu od 1950.-2050.

(izrada autora prema UN, 2014 WUP2014-Highlights.pdf (un.org))

¹ Urbano područje koje u svom okruhu sadržava više većih gradova. Najveći megalopolis u svijetu se nalazi između Bostona i Washingtona gdje živi 44 milijuna stanovnika

Izvor; [<https://en.wikipedia.org/wiki/Megalopolis>]

² Preljevanje procesa urbanizacije na manja mjesta u okolici grada, primjerice Sesvete.

U 2007 god. je prvi put u povijesti globalna urbana populacija prešla ruralnu, te od tada bilježi dominantan rast što nam prikazuje grafikon 1. Prema UN (2014): globalno gledano veći broj ljudi boravi u urbanim nego ruralnim sredinama. U 1950 god. 30% svjetskog stanovništva je bilo urbano, dok se za 2050 god. predviđa kako će ta brojka skočiti na visokih 66%. Danas najurbaniziranije regije uključuju Sj. Ameriku (82% živi u urbanom području), Južnu Ameriku i Karibe (80%) i Europu (72%). U kontrastu Afrika i Azija su pretežito ruralne, s tek 40% do 48% urbaniziranog stanovništva. Očekuje se da će se sve regije postepeno urbanizirati u nadolazećim desetljećima. U Africi i Aziji će se taj proces intenzivirati još i brže nego u drugim regijama, s projekcijama da će doseći 54% i 65% respektabilno.

Prema Vresku (1989) urbani razvoj se može diferencirati u 3 stadija:

- Primarni (predindustrijski)
- Sekundarni (industrijski)
- Tercijarni (postindustrijski)

Svakom stadiju odgovara specifični stupanj urbanizacije, vodeća djelatnost i adekvatni tipovi i smjerovi prostorne pokretljivosti stanovništva. Prema mišljenju Vreska (1989) je u primarnom razvoju, većinski udio bio zaposlen u primarnom sektoru, pretežito poljoprivredi. U takvoj okolini migracije nisu bile dio plana, osim u situacijama prostorne pokretljivosti kada se radilo o stalnim preseljavanjima (najčešće agrarne kolonizacije na relaciji selo-selo). S druge strane, u sekundarnom stadiju stanovništvo je pretežito zaposleno u sekundarnom sektoru, odnosno industriji, iz koje proizlazi naziv industrijski stadij. Socijalna mobilnost i prostorno kretanje je u brzom porastu te je glavna relacija temeljena na relaciji selo-grad (dolazi do postupne deagrarizacije³). U kasnijem razdoblju ovog ciklusa pojačavaju se dnevne i periodične migracije na relaciji selo-grad. Naglašena koncentracija stanovništva i radnih mjesta u centrima rada i razvoju gradskih aglomeracija. Konačno, u tercijarnom ili metropolitanskom stadiju, težišta zapošljavanja su u tercijarnom (uslužnom) sektoru. U ovoj fazi se mijenjaju smjerovi migracija. Preseljavanja sa sela u grad prestaju, a jačaju preseljavanja iz grada u grad i iz grada u okolicu. Također, dnevne migracije postaju jako uočljive. Praktični dio rada se također odnosi na mnoge od sada spomenutih čimbenika, te će se detaljnije razraditi u poglavlju 6.

³ proces napuštanja poljoprivrede kao profesije i generatora kapitala

3.1. Obilježja i značaj urbanih područja

Prema UN (2018) urbanizacija je usko povezana s tri dimenzije održivog razvoja:

- ekonomski faktori
- socijalni faktori
- okolišni faktori

Dobro organizirano upravljanje urbanizacijom (uključujući i druge faktore), prožeto informacijama prikupljenim kroz dugoročno promatrane populacijske trendove može pomoći maksimalno iskoristiti beneficije aglomeracije⁴ te minimizirati degradaciju okoliša i druge potencijalne negativne učinke koje donosi prenapučenost gradova, posebice kod stanovništva s niskim i niskim do srednjim dohotkom. Neplanska ili neadekvatno upravljana urbana ekspanzija u kombinaciji s neodrživom proizvodnjom i lošim reakcijama javnih ustanova može dovesti do značajnih problema, poput već navedene degradacije okoliša, zagađenosti i lošeg rastezanja urbanizacije koja se očitava kroz neadekvatnu iskorištenost prostora. Promatrajući međuovisnost ekonomskih, socijalnih i okolišnih faktora, važno je istaknuti da se veze koje imaju gradovi i njihova pripadajuća okolica u cijelosti trebaju osnažiti.

3.1.1. Doprinosi urbanizacije

Prema UN (2018) urbanizacija generalno djeluje kao pozitivna sila s učincima na gospodarski rast, smanjenje stope siromaštva, socijalnu uključenost i ljudski razvoj. Gradovi su mjesta gdje se stvara poduzetnička klima i gdje dolazi do tehnološkog napretka zahvaljujući raznovrsnoj, obrazovanoj radnoj snazi i visokoj koncentraciji poslovnih aktivnosti. Urbana područja također služe kao inkubatori za rast i razvoj, gdje trgovina, javna uprava i transport pružaju postojeću infrastrukturu neophodnu za razmjenu znanja i informacija. Moderna urbanizacija sa dobro oblikovanim planom uređenja omogućuje „ugodan“ razvoj za sadašnje i buduće generacije, posebice one u ranjivim skupinama. Neki od modernih ciljeva su sljedeći ;

- razvoj otpornih gradova (smanjenje zagađenosti, borba protiv klimatskih promjena,..)

⁴ označava gusto naseljeno područje nastalo zgrupnjavanjem okolnih naselja (klastera) sa središnjim gradom u veću aglomeraciju

- prostorno umrežavanje, te komunikacija i suradnja različitih regija i gradova
- poboljšanje kvalitete građenja zgrada
- razvoj mogućnosti života za sve socijalne skupine, širenje opsega životnog standarda
- poticanje inovacija i modernih tehnologija, te izvoz i prelijevanje istog tog znanja.

3.1.2. Negativne posljedice urbanizacije

Svaki tjedan se oko 1,5 milijuna ljudi preseli u gradske sredine, pa se pretpostavlja da će do 2050. godine više od dvije trećine svjetskog stanovništva boraviti u gradovima. Ovakav već spomenuti fenomen donosi brojne izazove s kojima se suvremeno vodstvo mora suočiti, te na ispravan način svojim politikama otkloniti. Stoga, pri otvaranju stručnih portala ili vijesti ljudi se susreću s aktualnim temama poput klimatskih promjena, stalnih migracija, viših razina onečišćenja, problema sa zbrinjavanjem otpada i sl. S druge strane, postoje sofisticirana rješenja koja mogu uvelike pomoći pri rastu kvalitete života i dobrobiti ljudi. Primjerice, u sklopu urbanističkog plana, ako se u novim i postojećim zgradama postigne veća energetska učinkovitost koja vodi zdravijem, održivijem i sigurnijem standardu života. Također, može se povećati i novim modernim tehnologijama koje ulaze u sfere medicinske i informatičke znanosti, biokemije (što su ujedno i smjernice EU-a) i provođenjem sličnih aktivnosti.

3.2. **Europski plan za usmjerivanje progresivne tranzicije**

Ovo poglavlje bavit će se situacijom Hrvatske kao dijela EU gospodarstva. Prema Bogunović (2006): Europa je jedinstvena po demografskim kretanjima. EU sa svojih 455 milijuna stanovnika i BDP-om od 23.000 \$ po glavi stanovnika je snažno tržište. One vrijednosti za koje se EU zalaže, poput smanjivanja barijera, socijalnu uključivost, smanjivanje raznih oblika diskriminacije ima za pojavu povećanu mobilnost stanovništva. To nam dokazuje podatak da se u Uniju u proteklih desetak godina uselilo više od 15 milijuna ljudi, pretežito onih izvan europskih granica. Kako se punopravnim članstvom u EU dobivaju određene pogodnosti, poput olakšanog putovanja kroz zemlje članice i finansijskih paketa koji su u prethodnom poglavlju analizirani, dolazi do pozitivnih i negativnih učinaka implementacije Europskih direktiva unutar Hrvatskog zakonodavstva. Mnoge su pozitivne i one će se opravdati u poglavljima 3.2.1 i 3.2.2. , dok su negativne povećana mobilnost i iseljavanje

stanovništva iz RH u druge zemlje EU (posebice mladih iz Istočne regije RH), prvenstveno zbog nezaposlenosti. Prema EU (2016) Unija se zalaže za sljedeće ciljeve:

- promicanje mira, zaštita prava i dobrobiti
- sloboda bez unutrašnjih granica, schengenski prostor, reguliranje azila
- jedinstveno tržište unije
- zaštita okoliša i bioraznolikosti, efikasnija preraspodjela resursa
- održivi razvoj
- promicanje tehnološkog napretka
- socijalna zaštita, ravnopravnost spolova
- veća kohezija i povezanost između država članica (administrativna, ekonomska)
- kulturna i jezična raznolikost
- uspostava ekonomske i monetarne unije (eurozona)

Nadalje, prema EU (2016) Unija se također zalaže za sljedeće vrijednosti: „

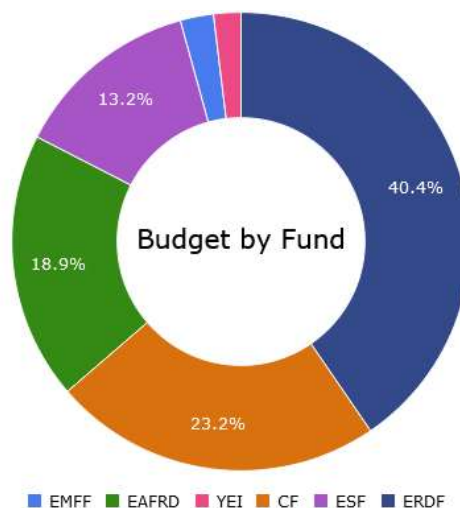
- sloboda
- ljudsko dostojanstvo
- vladavina prava
- jednakost
- demokracija
- ljudska prava“

Jedan od najvažnijih instrumenata djelovanja EU je regionalna politika. Glavni cilj regionalne politike EU-a je izjednačiti razvoj regija država članica te kohezije. Regionalna politika služi za stvaranje novih radnih mjesta, jača se konkurentnost država članica pa tako i same Unije, Najveći iznos iz regionalog fonda se financira manje razvijenim državama i pojedinim NUTS 2 regijama u one sektore koji su državi najvolatilniji. Sistem financiranja se realizira kroz usmjeravanje sredstava u dugoročne projekte razvitka, kroz ulaganje u stvaranje novih radnih mjesta te unaprijeđenje infrastrukture. Dobro razrađenom strategijom i implementacijom politika kroz propisane regulative se za rezultat dobiva povećanje čimbenika proizvodnje (ekonomija obujma) , stimuliranje ekonomskog rasta, pronalazak optimalne lokacije za poduzeća, reduciranje troškova prenaseljenosti urbanih područja i izjednačavanje regionalne ravnoteže. Sa postojećom korona-krizom, nedavno je dogovoren financijski u suradnji sa Europskom Unijom u vezi ekonomske krizne situacije koji je detaljnije razrađen u poglavlju

4. Europu je pogodila gospodarska i financijska kriza koja izravno djeluje na investicije, zaduženja i ostale oblike javnih ulaganje zbog čega su sredstva regionalne politike neophodna za izlazak iz nadolazeće recesije i stagnacije zemalja prouzrokovano COVID-19 krizom, ratom u Ukrajini, prirodnim katastrofama i mnogim drugim faktorima.

3.2.1. Pokazatelji za Hrvatsku

RH ima koristi u iznosu od 10,7 milijardi eura koje postiže kroz 4 državna strateška programa EU fondova. To je reprezentativan uzorak sa BDP-om od 2.530 eura po glavi stanovnika, koji je ostvaren iz EU proračuna za period od 2014. do 2020. U nastavku će se analizirati vizualizacija predviđenih i primjenjenih financijskih poticaja zemlje, subvencioniranje ukupnog broja prijavljenih malih i srednjih poduzeća (MSP) te drugih poslovnih subjekata koji sredstva ostvaruju preko otvorenih natječaja i ostalih instrumenata. Europski strukturni i investicijski fondovi nude širok opseg primjene, a temelje se na progresu u biotehnologiji, zelenoj ekonomiji i zaštiti okoliša, korištenju obnovljivih izvora energije (biomasa, sunčeva i kinetička energija...), ulaganjem u znanje i inovacije, izjednačavanju nejednakosti između regija što za produkt ima jačanje kolektivnog gospodarstva jedinstvene EU. Ovakve mogućnosti daju veliku „odskočnu dasku“ za Hrvatsku i ostatak CEE zemalja koje, da nisu integrirane u program europske razvojne politike, bi propustile nezanemariv dio „financijskog kolača“.

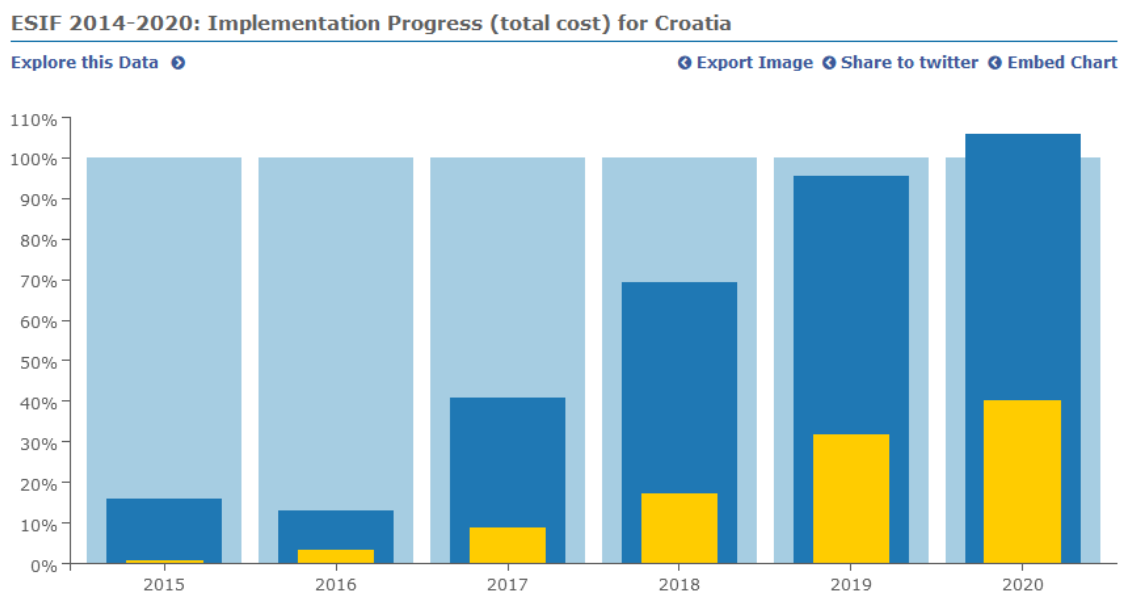
Grafikon 2: Udio strukturnih fondova na primjeru RH (2014-2020)

Izrada autora prema EU: dostupno na [<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/hr#>]

Za Hrvatsku se najveći udio izdataka financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF). Točnije, grafikon prikazuje kako su najveći iznosi za aktivnosti vezane uz ;

- stvaranje i očuvanje održivih radnih mjesta, kroz selektivne potpore za MSP
- ulaganje u infrastrukturu, okoliš i promet
- Investiranje u socijalnu strukturu, te zdravstvenu i obrazovnu strukturu
- razvoj unutarnjeg potencijala za podržavanje lokalnih i regionalnih istraživanja.

Koeficijenti za izdvajanje financijskih resursa po fondu kreću se u sličnim perimetrima u svim zemljama članicama, gdje svugdje predvodi ERDF (fond za regionalni razvoj). U slučaju Hrvatske on iznosi 40,4% što je oko 4.3 milijarde od ukupnih 10.7 milijardi. Prikazana je usporedba pokazatelja sa susjednom Slovenijom.

Grafikon 3: Implementacija % programa RH

Izrada autora prema EU; dostupno na [<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/hr#>]

Grafikon 3. predstavlja pregled iskorištenosti financijskih paketa. Žutom bojom je definirana konačna iskorištenost, tamno plavom je prikazana konačna odluka parlamenta za iznos sredstava u određenom vremenskom periodu i svijetlo plavom su moguća sredstva prenamijenjena za uporabu koja su raspodjeljena kroz period od 6 godina. Dakle, iz navedenog se uočava da se aktivnost postepeno gradira te da je vlada RH odlučila 2020 iskoristiti najveći dio financijske pomoći. Međutim, zbog nepredvidive pojave koronavirusa, te aktivnosti će se morati prolongirati.

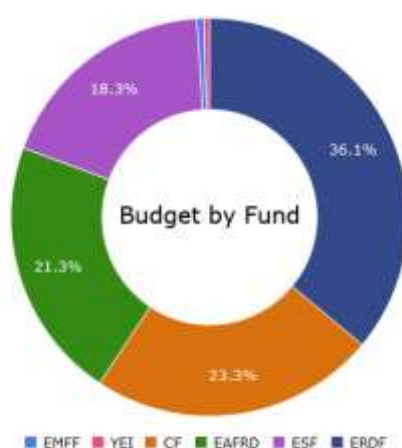
3.2.2. Usporedba sa Slovenijom

Slika 1: EU budžet za Sloveniju 2014-2020

Izrada autora prema EU; dostupno na [<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SI>]

Republika Slovenija beneficira od investicijskih fondova u iznosu od 3.9 milijardi eura što postiže kroz svoja 3 strateška državna programa. Taj reprezentativni BDP je manji od prosjeka RH, sa 1880 € po glavi stanovnika. Nadalje, kako grafikon 4 prikazuje: najviše sredstava ubire se iz fonda za regionalni razvoj sa ukupnim iznosom od 1.5. milijuna €, slijedi kohezijski fond sa 914 milijuna €. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj ima izdatke za primarne sektore u slučaju Slovenije sa iznosom od 837 milijuna €, te konačno Europski socijalni fond u slučaju Slovenije ima rashode od 718 milijuna € za procese zapošljavanja, obrazovanja i socijalne uključenosti građana Slovenije.

Grafikon 4: Udio strukturnih fondova na primjeru Slovenije

Izrada autora prema EU; dostupno na [<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SI>]

Republika Hrvatska sve više sredstava prikuplja jer je, prema podacima Europske komisije, jedna od ekonomski najugroženijih država članica zbog prevelike ovisnosti o turizmu i uslužnim djelatnostima. RH je i prije krize bila na samom začelju EU po BDP-u po stanovniku (i rast je bio manji nego u ostalim zemljama). Štoviše, dobiva više sredstava zbog većeg broja stanovnika u odnosu na Sloveniju, ali i zato što je Republika Hrvatska kasnije ušla u EU, dok su Slovenija i ostale članice već iskoristile dio preraspodijeljenih sredstava. Nakon analize informacija se dolazi do zaključka da je Europska unija sa svim svojim programima i mogućnostima izuzetno važna za sve zemlje srednje i istočne Europe. Bogat program i izvor pomoći za zemlje Srednje i Istočne Europe, koje su tada prelaskom na tržišno gospodarstvo pomogle da se u potpunosti provedu, a država doživi napredak. Produktivnost je povećana u svim sektorima, međutim najistaknutiji rast se dogodio u uslužnom sektoru, posebice u financijskim i osiguravajućim djelatnostima. Stoga ukupna promjena u produktivnosti u području zemalja Istočne i Srednje Europe može imati samo pozitivan učinak. Daljnji europski razvojni programi pretpostavljaju da će sve države članice i dalje vjerovati i investirati u zeleni plan, obnovljive izvore energije i druge elemente programa kako bi se ostvario što veći progres i kako bi zajednica, odnosno Unija, bila što konkurentnija na globalnoj pozornici.

3.3. Karakteristike i teritorijalni ustroj RH

Prethodno su analizirane mogućnosti koje Hrvatska ubire zbog punopravnog članstva u EU, međutim sada se orijentira na zasebne specifičnosti i teritorijalni ustroj Hrvatske. Prema Ministarstvu pravosuđa i uprave trenutni ustroj je uspostavljen 1993. godine stupanjem na snagu zakona sa kojim se uređuje teritorijalni ustroj države, samoupravni djelokrug, te način financiranja poslovanja lokalne samouprave i izborni mehanizam. Nadalje, prema NN (1997) Republika Hrvatska teritorijalno je podjeljena na 20 Županija i Grad Zagreb kao više jedinice lokalne samouprave gdje se izravno ostvaruju potrebe građana te 128 gradova i 428 općina koje čine najnižu razinu samouprave uz konstataciju kako su općine i gradovi osnovne ustrojstvene jedinice. Prema raspoloživim podacima za prošlu godinu Ministarstva uprave u županijama, Gradu Zagrebu, gradovima i općinama je bilo 14.058 zaposlenih a ukupni troškovi za zaposlene u županijama, gradovima i općinama za prošlu godine, prema podacima Ministarstva financija su iznosili 2.42 milijarde kuna.

S obzirom na broj stanovnika za 2021 od 3,88 milijuna sigurno je da ovakav broj županija, gradova i općina u Hrvatskoj je prevelik što se može i uočiti kroz iznos plaća zaposlenih te s

time da dosta općina ne pruža kvalitetne javne usluge jer nemaju zdravstvenu ambulantu, vrtiće, škole, što sigurno utječe na odluke mladih ljudi hoće li ostati živjeti u općinama.

U nastavku poglavlja analiziraju će se informacije o broju stanovnika i glavnim razlikama unutar regija uz nacionalnu klasifikaciju prostornih jedinica (NUTS). Analiza se vrši kako bi se dobio pregled urbanog stanja u Republici Hrvatskoj, gdje se posebno obrađuje stanje županija Istočne regije koje trenutno imaju najinteresantniju situaciju za istraživanje.

 DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE HRVATSKE CROATIAN BUREAU OF STATISTICS		Ukupno popisane osobe <i>Total number of enumerated persons</i>	Ukupan broj stanovnika <i>Total population</i>	Kućar <i>House</i>
		1	2	ukupno <i>Total</i>
		1	2	3
Republika Hrvatska	<i>Republic of Croatia</i>	3.937.024	3.888.529	1.438.423
Panonska Hrvatska	<i>Pannonian Croatia</i>	1.041.062	1.025.221	383.712
Bjelovarsko-bilogorska županija	<i>County of Bjelovar-Bilogora</i>	103.448	102.295	37.247
Virovitičko-podravska županija	<i>County of Virovitica-Podravina</i>	71.432	70.660	26.327
Požeško-slavonska županija	<i>County of Požega-Slavonia</i>	65.158	64.420	23.672
Brodsko-posavska županija	<i>County of Slavonski Brod-Posavina</i>	134.283	130.782	47.160
Osječko-baranjska županija	<i>County of Osijek-Baranja</i>	262.852	259.481	99.215
Vukovarsko-srijemska županija	<i>County of Vukovar-Sirmium</i>	147.022	144.438	53.869
Karlovačka županija	<i>County of Karlovac</i>	114.254	112.596	42.823
Sisačko-moslavačka županija	<i>County of Sisak-Moslavina</i>	142.613	140.549	53.399
Jadranska Hrvatska	<i>Adriatic Croatia</i>	1.320.498	1.303.428	494.361
Primorsko-goranska županija	<i>County of Primorje-Gorski kotar</i>	269.508	266.503	110.009
Ličko-senjska županija	<i>County of Lika-Senj</i>	43.439	42.893	17.414
Zadarska županija	<i>County of Zadar</i>	162.481	160.340	59.799
Šibensko-kninska županija	<i>County of Šibenik-Knin</i>	98.460	96.624	38.421
Splitsko-dalmatinska županija	<i>County of Split-Dalmatia</i>	431.213	425.412	152.143
Istarska županija	<i>County of Istria</i>	198.155	195.794	75.805
Dubrovačko-neretvanska županija	<i>County of Dubrovnik-Neretva</i>	117.242	115.862	40.770
Grad Zagreb	<i>City of Zagreb</i>	777.183	769.944	300.650
Grad Zagreb	<i>City of Zagreb</i>	777.183	769.944	300.650

Slika 2: Popis stanovništva 2021

Izrada autora prema DZS; Dostupno na [<https://popis2021.hr/>]

Prema Državnom zavodu za statistiku (2021): „svrha popisa je utvrđivanje podataka o broju i zemljopisnom rasporedu stanovništva, njegovim osnovnim demografskim, obrazovnim, migracijskim, ekonomskim i drugim obilježjima, kao i obilježjima kućanstava i stanova. Rezultati popisa koriste se za analizu promjena u odnosu na prethodne popise i predviđanje budućih trendova odgovarajućih pojava, pored stanja utvrđenih popisom.“ Popis 2021. daje zanimljive podatke samo na temelju brojaka koje se uspoređuju s 2011. godinom, s posebnim pogledom na županije Istočne Hrvatske gdje bilježi nezanemarivu depopulaciju u kombinaciji s mnogo negativnih pojava (nezaposlenost, neujednačen regionalni razvoj, propadanje industrije, iseljavanje, itd.). Prema Majstorić (2020): „Ulazak Republike Hrvatske u

Europsku uniju je povijesni događaj čime je omogućeno slobodno kretanje stanovništva unutar granica Unije, te njihovo zapošljavanje na zajedničkom europskom tržištu rada.“ Stoga, može se naznačiti kako su posljedice rata, uz gospodarsku krizu 2008. godine, stvorile teške uvjete za život, pogotovo u Istočnoj Hrvatskoj. Prema Pokos (2017): „proces iseljavanja stanovništva RH se intenzivirao nakon ulaska u EU 2013. godini zbog šireg opsega mogućnosti preseljenja i pronalaska posla u drugim državama, te je najrizičniji do sada jer se odvijao u okolnostima 4 ključna čimbenika:

- smanjenje rodosti
- prirodnog pada stanovništva
- ukupna depopulacija
- ubrzani proces starenja stanovništva“

	Popis 2001.	Popis 2011.	Procjena 2011.	Procjena 2019.	Promjena 2011.-2019.	Indeks 2011./2001.	Indeks procjena 2019./2021.
Republika Hrvatska	4 437 460	4 284 899	4 284 889	4 058 165	226 724	96,6	94,7
Istočna Hrvatska	891 259	805 998	800 169	695 252	104 917	90,4	86,9
Brodsko-posavska	176 765	158 575	157 850	136 429	21 421	89,7	86,4
Osječko-baranjska	330 506	305 032	303 904	270 877	33 027	92,3	89,1
Požeško-slavonska	85 831	78 034	77 256	65 614	11 642	90,9	84,9
Virovitičko-podravska	93 389	84 836	82 850	72 843	10 007	90,8	87,9
Vukovarsko-srijemska	204 768	179 521	178 309	149 489	28 820	87,7	83,8

Slika 3: Popis Istočne regije RH

Izrada autora prema Matišić i Pejnović (2015); dostupno na [<https://hrcak.srce.hr/file/369574>]

Slika 3. daje uvid u broj stanovnika Istočnih regija. Kada se napravi presjek s Popisom 2021. dovodi se zaključak kako su procjene okvirno u blizini vjerodostojnih podataka iz popisa. Kao što je navedeno u svih 5 županija Istočne regije je prisutna ukupna depopulacija stanovništva, prvenstveno zbog Domovinskog rata. Prema Matišić i Pejanović (2015) osim glavnog utjecaja razarajućeg rata, raste problem regionalne nejednakosti Istoka u odnosu na ostatak Hrvatske. Direktni i indirektni učinci poput spomenutog Domovinskog rata, deindustrijalizacije, neadekvatnog modela vlasničke pretvorbe imaju za rezultat smanjenje zaposlenosti koji sa sobom nosi brojne posljedice u demografskom razvoju. Jedan od glavnih problema je iseljavanje mladog obrazovanog stanovništva koji se, zbog olakšanog kretanja unutar zemalja

EU, intenzivirao u zadnjih deset godina. Zadatak demografskog i gospodarskog povratka Istočne regije je već neko vrijeme u planu vodstva države ali trebat će još vremena kako bi se ta regija ponovo razvila. Zadaća za realizaciju tog plana je u rukama vodstva države.

3.3.1. Indikatori dosadašnjih učinaka

NUTS klasifikacija je statistička nomenklatura teritorijalnih jedinica i služi kako bi europski ured za statistiku lakše obrađivao informacije, odnosno kako bi stvorio određene grupacije teritorija za lakšu usporedbu. Prvenstveno služi za obradu podataka radi raspodjele financijskih sredstava iz strukturnih fondova a određuje se koristeći broj stanovnika. Prema Državnom zavodu za statistiku (2019) prostor RH se dijeli na 3 statističke regije:

1. NUTS 1: Republika Hrvatska kao administrativna jedinica
2. NUTS 2: 4 jedinice nastale grupiranjem županija; Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Sjeverna Hrvatska i Grad Zagreb
3. NUTS 3: 20 županija i Grad Zagreb.

Kada EU komisija odobri status države kandidatkinje za ulazak u EU, država ima legitimno pravo za početak pregovora. Poglavlje 22 u pregovorima se odnosi na regionalnu politiku i njezine pripadajuće strukturne instrumente. U okviru navedenog poglavlja potrebno je uspostaviti NUTS klasifikaciju promatranog teritorija za one zemlje koje nisu punopravne članice, a za slučaj Hrvatske je Državni zavod za statistiku (DZS) bio određen kao koordinator, odnosno operativno tijelo zaduženo za NUTS klasifikaciju. DZS je predao prvi službeni popis 2003 god. s 5 NUTS 2 regija: Sjeverna Hrvatska, Južna Hrvatska, Zapadna Hrvatska, Istočna Hrvatska i Središnja Hrvatska. Međutim zbog toga što su dvije od navedenih pet regija imale manje od 800 tisuća stanovnika, što je ujedno i donja granica mjerila, Eurostat je odbio tu verziju. Bilo je još nekoliko službenih prijedloga ali vlada i sabor se nisu mogli usuglasiti, ili je bio prisutan problem zbog pravilnika Eurostata. U konačnici, prihvaćeno je 3 neadministrativne NUTS 2 regije: Sjeverozapadna Hrvatska (HR01), Središnja i Panonska Hrvatska (HR02), te Jadranska Hrvatska (HR03) gdje je ta klasifikacija vrijedila od 2007 do 2012 god. Veliki problem je to što Grad Zagreb kviri prosjek regiji NUTS 2, kojoj se pripoji kroz klasifikaciju pa se zbog toga smanjuje prag za korištenje financijskih resursa.

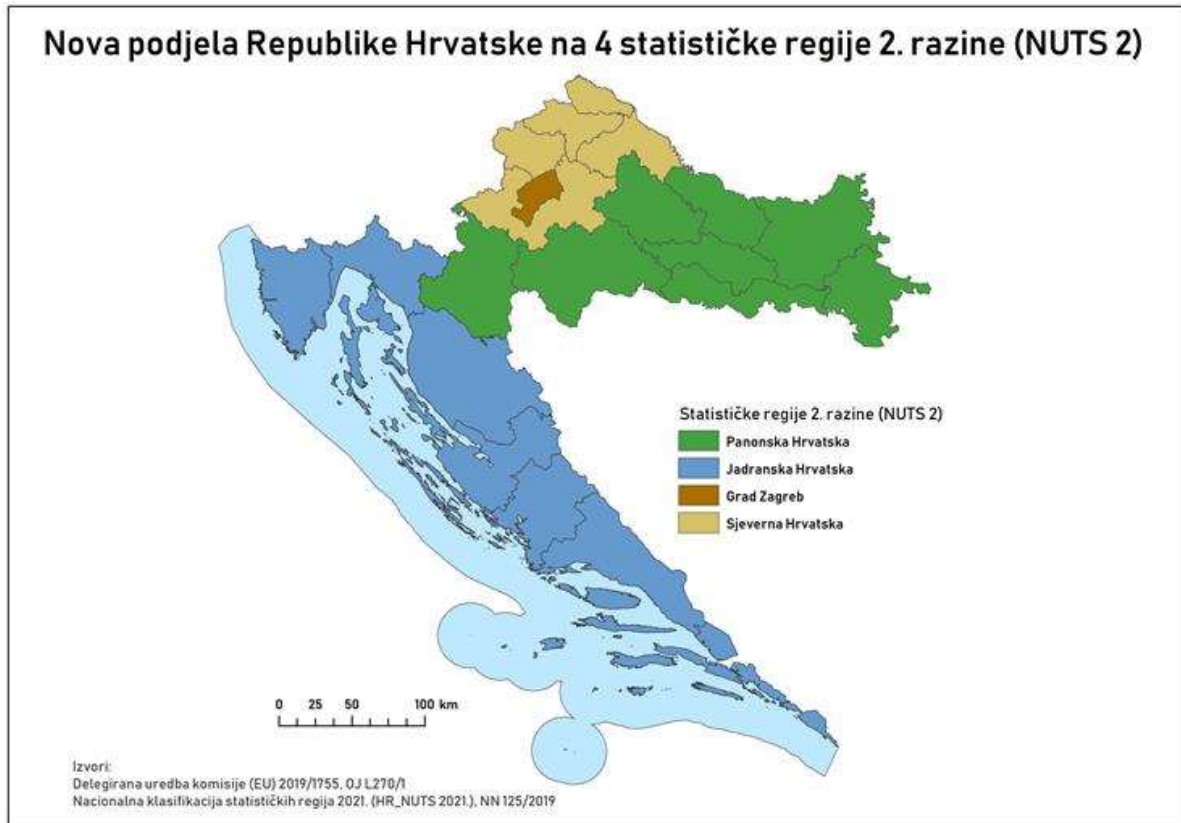
Slika 4: Podjela RH na 2 NUTS 2 regije za razdoblje od 2012.-2020

Izrada autora prema Wikipediji: dostupno na [https://hr.wikipedia.org/wiki/NUTS:HR#cite_note-1]

Slika 4. daje prikaz NUTS 2 klasifikacije na razini Hrvatske za razdoblje 2012.-2020. U rujnu 2012 god. Eurostat prihvaća prijedlog za pripajanje Sjeverozapadne Hrvatske (HR01) i Središnje i Panonske Hrvatske (HR02) u novonastalu jedinicu, odnosno regiju Kontinentalna Hrvatska dok je Jadranska Hrvatska (HR03) ostala nepromijenjena. Prema Puljiz i Biondić (2019) BDP po glavi stanovnika Kontinentalne Hrvatske za razdoblje od 2007. do 2009. god. iznosio je 64% prosjeka EU i 62,1% za Jadransku Hrvatsku. Prema tome, obje jedinice imaju dugoročno pravo ubiranja sredstava iz kohezijskog fonda (po najpovoljnijim uvjetima) zbog statusa slabijih regija unutar EU-a. Prethodno je spomenuto da Grad Zagreb ima znatan izravni učinak na povećanje ukupnog prosjeka Kontinentalne NUTS 2 regije (HR03), ostale županije koje bilježe vrlo niske razine BDP-a po stanovniku ne mogu „ubirati“ povoljnije uvjete regionalnih potpora jer im je referentni prag iznad 60%, dok bi s izuzetkom Grada Zagreba bio drastično niži, što je veliki problem jer prema Matišić, M. i Pejnović, D. (2015) navedenih 5 županija iz Slike 3. imaju indeks razvijenosti ispod 75% nacionalnog prosjeka što ih svrstava u prvu kategoriju razvijenosti, te ih se smatra „problemskim područjima“.

3.3.2. Trenutna situacija i planovi za budućnost

Najvažnija podjela za smanjivanje nejednakosti i efektivno provođenje kohezijske politike je podjela po NUTS 2 neadministrativnim jedinicama. Organizira se na prijedlog vlade i usuglašava kroz niz EU parametara koji se moraju ispuniti da bi se prijedlog realizirao.

Slika 5: NUTS 2 podjela za razdoblje 2021.-2027.

Izrada autora prema EU; Dostupno na [<https://www.istra-europa.eu/nova-statisticka-podjela-hrvatske-na-nuts2-regije/>]

Slika 4. prikazuje novu NUTS 2 klasifikaciju za razdoblje od 2021. do 2027. god. Prihvaćen je prijedlog Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske Unije. Ova podjela je tek odobrena kada je Grad Zagreb prešao brojku od 800 tisuća stanovnika, te je onda po pravilniku omogućeno da postane zasebna neadministrativna jedinica. Ovakvom novom podjelom sve su NUTS 2 regije osim Grada Zagreba identificirane kao slabije regije s obzirom na to da je njihov BDP ispod 75% prosječnog BDP-a u Europi. Samim time osiguravaju si i veću razinu regionalnih potpora i veće stope sufinanciranja projekata uz

pomoć EU. Kroz takav plan i program eliminira se izravan učinak Grada Zagreba na zemlje Istočne regije koje su najpogođenije regije po financijskom i demografskom pitanju.

4. Strategija ostvarivanja razvoja kroz europsku perspektivu

Mnoge su pogodnosti punopravnim državama članicama EU-a. Kroz razne fondove, gdje svaki ima svoju namjenu, države imaju pravo ubiranja financijskih sredstava. Jedan od trenutno najvažnijih programa pomoći Europe Republici Hrvatskoj je Nacionalni plan oporavka i otpornosti. On se nalazi u programu RRF-a koji se odnosi na ublažavanje gospodarskih i socijalnih posljedica prouzrokovanih korona virusom s mogućnostima za daljnji rast i razvoj kroz europske smjernice (zelena i digitalna tranzicija). Prema Planu oporavka (2021): 2 su ključna instrumenta za oporavak, a to su VFO (Višegodišnji financijski okvir) i „NextGenerationEU“ kroz koje je državama članicama omogućeno 1.824 milijarde eura za oporavak i jačanje otpornosti europskog gospodarstva, sa 750 milijardi € iz instrumenta „EU sljedeće generacije“ i 1.074 milijarde € iz VFO-a.

Kroz instrument „NextGenerationEU“ uveden je RRF program koji nacionalnim vladama omogućuje upotrebu bespovratnih sredstava i kredita u visini od 670 milijardi eura kroz financiranje reformi i umreženih investicija za oporavak i otpornost gospodarstva. Republici Hrvatskoj će u okviru programa RRF biti omogućeno ubiranje bespovratnih sredstava u iznosu od 6.3 milijardi eura i korištenje zajmova od oko 4 milijarde eura. Po tom iznosu, RH je u vrhu država članica po mogućnostima kojoj su joj date, što je vjerojatno proizvod presjedanja RH Vijećem Europe 2020 god. Očekivani učinci ovog plana je povećanje BDP-a u narednom periodu barem za 1 postotni poen, tako da su predviđanja kako bi sveukupno u 2026 god. BDP Hrvatske bio 17 milijardi kuna izdašniji nego bez Plana oporavka. Hrvatska je također u teškoj gospodarskoj situaciji nego ostatak EU zemalja s obzirom na to da je u vrijeme pandemije COVID-19 potresena i sa 2 potresa na području Zagreba i u Banovini gdje je procijenjena šteta na 130 milijardi kuna (blizu 80% državnog proračuna). U skladu sa zadanim okvirima hrvatski plan oporavka i otpornosti se prema Planu oporavka (2021) sastoji od sljedećih 5 komponenti i jedne inicijative:“

- gospodarstvo
- javna uprava, pravosuđe i državna imovina
- tržište rada i socijalna zaštita
- zdravstvo

- obrazovanje, znanost i istraživanje
- inicijativa: obnova zgrada“.

Promatranjem opustošenih, demografski napuštenih područja, koja su u Hrvatskoj prisutna u velikom broju, velika većina njih nema kvalitetnu osiguranu javnu vodoopskrbnu i odvodnju koji je primarni dio infrastrukture za život u ruralnim i demografsko zapostavljenim mjestima. Nadalje, od velike je važnosti modernizirati sustava javnog transporta. Primarno se odnosi na ruralna područja kako bi se povezali sa većim urbanim jezgrama, što donosi bolju regionalnu suradnju te mogućnost prijenosa usluga i servisa potrebnih za unaprijeđenije životnog standarda. Također, pozamašna svota novaca će se dodijeliti javnom sektoru, koji će se u konačnici ojačati sustave lokalne i regionalne uprave i samouprave gdje će se građanima omogućiti transparentnija i kvalitetnija usluga, pogotovo onima u ruralnim krajevima čija će se kvaliteta usluge izjednačiti s onima u urbanom području i samim time standardizirati na sveukupnoj državnoj razini. Na ovaj način daje se prilika da se u Hrvatskoj razvijaju pametni i održivi gradovi, ako je krajnji cilj stvaranje prostora za daljnji rast i razvoj.

4.1. Pametni i održivi gradovi

Bitna komponenta pametnih i održivih gradova je prvenstveno njihov urbanistički plan, koji se u proteklih 30 godina iz vizije pretvorio u globalno prisutni fenomen. Ljude su privukle znatno veće mogućnosti i općenito širi spektar izbora pametnih gradova koji nude veću mogućnost zapošljavanja, značajnija društvena događanja, naprednu tehnologiju, modernu medicinu itd. S druge strane, dolaskom značajnijeg broja ljudi manifestira se i veće zagađenje okoliša, što trenutno ne predstavlja problem ali dugoročno gledano može biti kobno za rezidente određenog mjesta, te zbog toga EU ima određene smjernice koje gradovi trebaju implementirati u svoj sustav. Opće ciljeve politika EU-a zajednički utvrđuju njegove institucije, stoga razlikujemo primarnih 6 prioriteta europske komisije koji uključuju europski zeleni plan, digitalnu budućnost, gospodarstvo koje je u interesu građana te jačanje i promicanje europske demokracije. Zaključuje se da su navedene stavke suvremeni ciljevi koji se zalažu za sve ono što može biti negativna posljedica urbanizacije. Uključiv rast i razvoj u interesu građana, primarno se odnosi na ruralno stanovništvo koje će se detaljnije analizirati u nastavku, odnosno praktičnom dijelu diplomskog rada. Također, europski zeleni plan ukazuje na zaštitu okoliša i očuvanju bioraznolikosti, što je posljedica emisije stakleničkih plinova, koja proizlazi iz masovnog obujma industrijske proizvodnje, što se promatra kao glavna karakteristika urbanih mjesta. Stoga je, kako EU sugerira, potrebno osigurati modernu,

ekološki prihvatljivu tehnologiju koja se treba implementirati u ostale grane radi realizacije postavljenih ciljeva EU komisije, kao primjerice ugradnja solarnih panela i poticaji za ugradnju istih:

Prema EU komisiji (2019) „klimatske promjene i šteta za okoliš predstavljaju egzistencijalnu prijetnju Europi i svijetu. Kako bi se riješili ti problemi, Europski zeleni plan transformirat će EU u moderno, resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo te osigurati:

- Europu bez neto emisije stakleničkih plinova do 2050. godine
- gospodarski rast koji ne ovisi o korištenju resursa
- da nijedna osoba ili područje nisu zanemareni.

Europski zeleni plan je izlaz iz pandemije COVID-19. Trećina ulaganja od 1,8 milijardi eura iz plana oporavka NextGenerationEU i sedmogodišnjeg proračuna EU-a financirat će Europski zeleni program.“ Implementacija i rezultati ovog programa donose brojne pogodnosti koje osiguravaju bolji životni standard poput:

- zdravije i povoljnije hrane
- energetske učinkovite i renovirane zgrade
- čiste vode, zraka, tla i postojane bioraznolikosti
- više javnog prijevoza
- dugoročno održivih radnih mjesta i osposobljavanje za vještine potrebne za tranziciju
- globalno konkurentne i otporne industrije

4.2. Mehanizam financiranja

Kao i svaka institucija EU ima vlastiti proračun te kao takva sadržava bilancu, odnosno prihode i rashode. Proračun se puni kroz vlastita sredstva, te je dopunjen drugim приходima. Vodi se načelom da rashodi moraju biti izjednačeni s приходima. Prema EU (2012) izvori prihoda proračuna su:

- udio BND-a svake zemlje ovisno o gospodarskoj snazi
- uvozne carine na proizvode iz zemalja izvan Europske Unije
- nacionalni doprinosi koji se temelje na nereguliranom plastičnom otpadu te novčanih kazni za poduzeća koji se ne pridržavaju zadanih propisa
- mali % iznosa poreza na dodanu vrijednost naplaćenog u svakoj zemlji EU

- ostali prihodi (zatezne kamate, novčane kazne, doprinosi trećih zemalja...)

S druge strane, zbog namjene ulaganja EU donosi dugoročne planove za sustav potrošnje, koji se očitava kroz VFO (višegodišnji financijski okvir) za razdoblje od 5 do 7 godina. Financiranje kroz proračun Europske unije sadrži širok spektar aktivnosti od zdravstva, očuvanja okoliša i bioraznolikosti, brige o ruralnim područjima itd. Kako bi se utvrdili prioriteta i količina dodjele izdataka rade se trijaže u kojima sudjeluju Vijeće EU, Komisija EU i Parlament. Krajnje odgovorna institucija za upravljanje proračunom je Komisija EU. Dugoročni proračun je podijeljen u 7 glavnih područja rashoda, te je na slici 6. vidljiva količina izdataka po VFO i privremenog instrumenta za oporavak „NextGenerationEU“ s ukupnim izdacima od 2.018 milijardi eura u tekućim cijenama tržišta.

Dodjele sredstava po naslovima (svi iznosi u milijardama EUR):

	VFO	NGEU	UKUPNO
1. Jedinstveno tržište, inovacije i digitalizacija	149,5	11,5	161,0
2. Kohezija, otpornost i vrijednosti	426,7	776,5	1 203,2
3. Prirodni resursi i okoliš	401,0	18,9	419,9
4. Migracije i upravljanje granicama	25,7	-	25,7
5. Sigurnost i obrana	14,9	-	14,9
6. Susjedstvo i svijet	110,6	-	110,6
7. Europska javna uprava	82,5	-	82,5
UKUPNO	1 210,9	806,9	2 017,8
UKUPNO izraženo u cijenama iz 2018.	1 074,3	750,0	1 824,3

Slika 6: Dugoročni proračun EU za razdoblje 2021-2027

Izrada autora prema EU; Dostupno na [https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_hr]

4.3. Politika kao čimbenik odlučivanja

Treba postojati organizacijsko tijelo koje će putem dogovorenog djelovanja donositi pravila rada nadležne institucije. Za Europsku uniju jedna od tih je Europski Parlament, koji funkcionira na temelju šprance rada nacionalnih vlada. On se sastavlja na istom principu kao i nacionalne vlade, koje su ujedno i članice i promatrači, a parlament se prema EU odborima sastoji od sljedećih klubova zastupnika:

1. Europska pučka stranka (EPP) – u RH se sastavljaju iz stranke HDZ
2. Progresivni savez socijalista i demokrata (S&D) – U RH se sastavljaju iz stranke SDP
3. Renew Europe – U RH se sastavljaju iz stranke IDS
4. Identitet i demokracija (ID)
5. Zeleni
6. Europski konzervativci i reformisti – U RH se sastavljaju iz stranke Hrvatska konzervativna stranka
7. Ljevica u Europskom parlamentu
8. Neovisni – U RH se sastavljaju iz stranke Živi zid

Svaka stranka se zalaže za svoju ideologiju i može imati znatan utjecaj na globalni tijek za najvažnija pitanja poput sankcija za rat, migracija, digitalizacije, očuvanja prirodnih resursa, povećanje konkurentnosti EU gospodarstva i drugih važnih globalnih pitanja.

5. Glavne stavke upravljanja urbaniziranih područja

Urbanizacija je sama po sebi kompleksna pojava i potreban je niz elemenata koji su usklađeni kako bi urbanizacija „tekla glatko“. U današnjem kako ga Ghemawat P (2010) naziva poluglobaliziranom svijetu postoji mnoštvo razlika u upravljanju države, koje se mogu uočiti iz sljedećeg primjera iz perspektive poduzeća kada se multinacionalna kompanija susreće sa administrativnim čimbenicima različitih država (Indije i Kine). Ghemawat P (2010) smatra da uz pravni sustav, politički odnosi igraju veliku ulogu. Pregled unilateralnih administrativnih i političkih pokazatelja ovisi o prihvaćenom vremenskom okviru. U kratkom toku izgleda da se multinacionalne kompanije vide manje izloženima administrativnim i političkim preprekama u Kini nego u Indiji, što je dijelom i rezultat posebnih gospodarskih zona i enklava, kao što su Hong Kong, te odnedavno pogodnost preferencijalnih poreznih stopa u Kini, ali na duži rok. Kina se suočava sa većim izazovima nego Indija u primjeni načela vladavine zakona i zaštite privatnog vlasništva, restrukturiranju nesolventnih poduzeća i banaka u državnom vlasništvu te bavljenju političkim promjenama.

Sektor	UKUPNO (mil. kn)
Opće mjere	7,50
Vodni resursi	5.449,00
Poljoprivreda	12.588,25
Šumarstvo	5.240,40
Ribarstvo	48,25
Bioraznolikost	251,50
Energetika	1.880,50
Turizam	683,80
Zdravlje/Zdravstvo	336,78
Prostorno planiranje i uređenje	60,50
Upravljanje rizicima	322,46
UKUPNO	27.618,94

Slika 7. Procjena financijskih izdataka prema sektorima

(Prezuzeto od NN 46/2020, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_46_921.html)

Na temelju slike 7. vidi se da se najviše novaca izdvaja za strateški najslabije grane u Hrvatskoj, usporedimo poljoprivredu i turizam. U usporedbi sa turizmom koja je Hrvatskoj najснаžnija grana i ima mogućnost sama sebe financirati gdje se kroz dugi niz godina proračun RH „vadi“ kroz granu turizma, poljoprivreda je najslabije razvijena grana u Hrvatskoj te je uz to najvolatilnija na učinke klimatskih promjena što stvara dodatni teret za financiranje planova i programa za očuvanje istoga. Kako se u ovom radu orijentira na RH i Europsku Uniju u cijelini, razraditi će se analiza na njihovim primjerima u sljedeće 3 stavke koja u EU ima svoje pripadajuće odbore ;

1. industrija, istraživanje i energetika
2. promet i turizam
3. poljoprivreda i ruralni razvoj

Naravno da se mora gledati i sa poslovne strane, gdje velike multinacionalne korporacije imaju snažan utjecaj na makroekonomske čimbenike diljem svijeta, samim time Ghemawat P (2010) predlaže globalni obrazac prema kojem se lakše prebrođuju razlike između zemalja;

1. postoji određeni broj regionalnih strategija a ne samo regionalni fokus, mreža, regionalni portfelj, regionalni mandati i regionalne platforme
2. regije i pseudoregije se mogu definirati po CAGE obrascu a ne samo po geografskoj poziciji

3. velika većina kompanija uključujući i one najveće, glavninu svoga prihoda ostvaruju u domaćoj regiji
4. regija kao autonomna jedinica predstavlja samo jednu bazu za prekograničnu agregaciju; ostale uključuju kanale, globalne kupce, industrijsku proizvodnju...

5.1. Industrija istraživanje i energetika

Industrija, istraživanje i energetika su ključni faktori urbanog razvoja. Navedene 3 stavke zahtjevaju najmodernije tehnologije i inovacije kako bi bili u koraku s dinamičnim razvojem ostatka svijeta. Takav razvoj mora biti prihvatljiv za okoliš što je ujedno i po naptcima EU za klimatsku neutralnost, gdje se planira ublažiti klimatske promjene i postići klimatsku neutralnost do 2050. god te smanjenje emisija do 2030 god. Iz perspektive RH ove promjene koje se moraju implementirati u hrvatske sektore, predstavljaju težak zadatak. Prema Granić (2014) najveći izazov sa kojim se Hrvatska susreće u novoj razvojnoj strategiji je smanjenje emisija stakleničkih plinova u sektoru prometa za koji je potrebna kompaktna upotreba biogoriva pogotovo u cestovnom prometu. Na buduću strukturu biogoriva će uvelike utjecati primjena novih znanja i tehnologija i neće se ovisiti o prirodnoj sirovnoskoj osnovi zemlje. Spomenute nove smjernice EU se kreću u tom smjeru te će se raditi razne sankcije za one koji se ne budu pridržavali pravilika kao primjerice protiv Kine koja je najveći trenutni zagađivač okoliša. Pripadajući EU odbor je ITRE (odbor za industriju, istraživanje i energetiku). Prema EU odborima ; „napravljeni su dogovori oko digitalne mreže vezane za energetiku I bio masu, te čisto zrakoplostvo. Digitalna I zelena tranzicija treba se potaknuti na gospodarski rast i poticanje radnih mjesta. Uveden je segment pojednostavljenja, doprinijeli su elementi stvaranju radnih mjesta. Od konkretnijih stvari uspješno se ograničio ,odnosno zadržao čisti vodik. Trenutno najvažnije stavke ITRE odbora se vode oko zelenog prometa, farmaceutske industrije I stvaranju kvalitetnih radnih mjesta u polju energetike.“

5.2. Promet i turizam

Za RH, najveće prinose donose turizam i promet odnosno korištenje hrvatskih autocesta. Hrvatska ima poželjan geoprometni položaj gdje glavni prometni pravci povezuju Mediteran i Jugoistočnu Europu sa područjem Srednje Europe te igra bitnu ulogu u geopolitičkim i makroekonomskim pojavama, što dokazuju neke inačice prema Pašalić Ž (1999) ;

- Hrvatska je područno gledamo prenosnica između Europa, Afrike i Azije
- Jadransko more

- morske luke u Mediteranu i blizina Sueskog kanala pruža velike mogućnosti za međunarodnu trgovinu
- dobri uvjeti za međunarodni transport nafte
- europski i interkontinentalni zračni promet

Prema Goleš (2017); „prometne grane možemo podijeliti na ;

- zračni promet
- cestovni promet
- željeznički promet
- vodeni promet.“

Kontinuirani porast broja turističkih dolazaka u ima za potrebu poboljšanje postojećih ali i razvoj novih prometnih sredstava u svrhu efikasnijeg prijevoza putnika. Stoga promet djeluje kao primarni čimbenik razvoja turizma, odnosno kao opruga između emitivnog i receptivnog tržišta. Razvoj prometa bio je od krucijalne važnosti za razvoj turizma kao globalnog fenomena.“ Prometna infrastruktura Hrvatske je među najboljima u Europi i to je dodatni razlog koji omogućuje da se od stranih posjetitelja stvori vjerna klijentela koja će preporučiti Hrvatsku kao jednu od odredišta za ljetovanje. Zaključno za promet ; cestovni promet je trenutno najvažniji oblik za Hrvatsku, naravno uz zračnu luku „Franjo Tuđman“ koja je pristanište za međunarodne letove za Hrvatsku .

1. DOLASCI I NOĆENJA TURISTA

	Dolasci				Noćenja			
	VII. 2021.	I. – VII. 2021.	indeksi VII. 2021. VII. 2020.	indeksi I. – VII. 2021. I. – VII. 2020.	VII. 2021.	I. – VII. 2021.	indeksi VII. 2021. VII. 2020.	indeksi I. – VII. 2021. I. – VII. 2020.
Ukupno	3 532 751	5 854 435	157,3	157,8	20 956 215	30 497 359	142,9	153,2
Domaći turisti	367 727	1 139 436	132,6	159,9	1 731 519	3 690 255	130,8	153,8
Strani turisti	3 165 024	4 714 999	160,8	157,3	19 224 696	26 807 104	144,1	153,2

Slika 8. Dolasci i noćenja turista Srpanj 2021

(Preuzeto od DZS <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10184>)

Što se tiče turizma, u 2021. godini u okolnostima pandemije COVID-19 ostvareno je 13.8 milijuna dolazaka i 84,1 milijuna noćenja. Kada uzmemo u obzir 2020. godinu, 2021. je

ostvareno 55% više noćenja iako su pojedini dijelovi RH bili pod crvenom zonom kretanja, primjerice u Zadarskoj županiji (crvena zona) je ostvareno više noćenja nego u prethodnoj 2020. godini. Slika 8. prikazuje Srpanj 2021. god koji je uz Kolovoz najposjećeniji u godini što se tiče stranih turista. Prema DZS (2021) najviše turističkih noćenja je ostvareno u Istarskoj županiji kako u Srpnju (9,4 milijuna) tako i tokom cijele godine (23,5 milijuna), mjesta poput Rovinja, Umaga i Pule su vodeći po broju noćenja, a najviše ostvarenih noćenja od stranih turista su turisti iz Njemačke (24%), Slovenije (14%), Poljske (12%) , Austrije (9,5%) i Češke (9,5%). Na razini EU, čitavi turistički sektor je u odnosu na 2019 god. doživio veliki šok i to je potresno za cjelokupno jedinstveno EU gospodarstvo iz razloga što je u 2019 god. turizam generirao 10% ukupnog BDP-a i više od 20 milijuna radnih mjesta. 2019 god. je također bila rekordna po pitanju Hrvatske kada je bilo ostvareno 108 milijuna noćenja, te prolazak oko 20 milijuna turista kroz zemlju sa ukupnim prihodom od 12 milijardi eura što pokazuje kako je turizam od primarne važnosti za Hrvatsku i na zavidnoj razini za ostatak zemalja iz EU. TRAN je pripadajući odbor Europskog parlamenta za promet i turizam.

5.3. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Pripadajući odbor Europskog parlamenta za poljoprivredu i ruralni razvoj je AGRI. Neke od glavnih smjernica i politika AGRI odbora su;

1. poljoprivreda i okoliš: borba protiv klimatskih promjena i očuvanju bioraznolikosti te drugi brojni izazovi
2. izravna potpora i transparentnost: ZPP (zajednička poljoprivredna politika) pomoću potpora, osiguravanje svježe hrane, poboljšanje produktivnosti, zaštita prava poljoprivrednika, promicanje zapošljavanja u poljoprivredi i uvođenje modernih tehnologija
3. standardi kvalitete za europske proizvode (autentični proizvodi sa tradicijom)
4. održivo upravljanje šumama i stvaranje radnih mjesta
5. poboljšanje trgovine i promidžbe

Pokazatelj	udio RH u EU (%)
Vrijednost proizvodnje	0,7
Bruto dodana vrijednost	0,8
Poljoprivredna gospodarstva	1,9
Radna snaga	1,9
Korišteno poljoprivredno zemljište	0,8
Stoka (UG)	0,8
Izvoz iz EU-a	0,8
Uvoz u EU-a	0,2

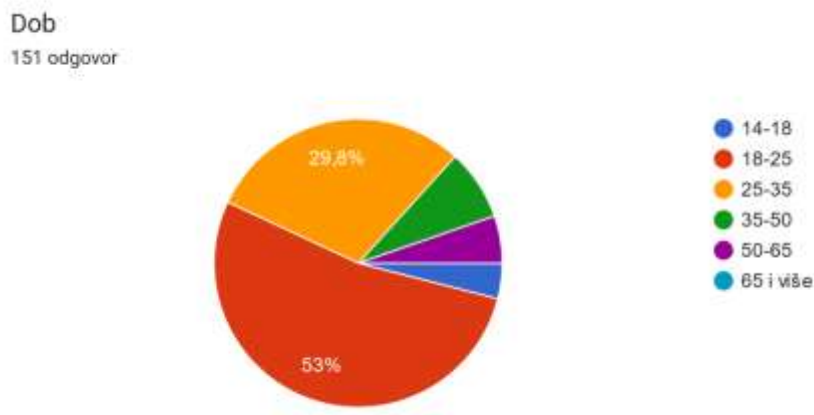
Slika 9. Omjer Hrvatske i EU poljoprivrede

Izrada autora prema EUROSTAT-u (dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/179323>)

Slika 9. prikazuje kako je hrvatska poljoprivreda vrlo skromna u jedinstvenom EU gospodarstvu. Prema Jurišić Ž (2014) RH je neto uvoznica poljoprivredno-prehrambenih, te kroz svoju domaću proizvodnju ne može pokriti potrebe vlastite zemlje, pa se većinom orijentira na uvoz zbog čega se bilježi negativna bilanca. ZPP bi na temelju svojih vrijednosti kojima se vodi više orijentirati na probleme u Hrvatskoj jer su mnogi pokazatelji prisutni kao primjerice nedovoljna ekonomija obujma, neadekvatna tehnika u procesu proizvodnje, slab angažman oko komercijalizacije proizvoda, niski prinosi, itd. RH većinu proizvoda uvozi, premda iste može proizvesti unutar svojih granica, dok su proizvodi od nacionalne prepoznatljivosti poput maslinovog ulja, baranjskog kulena, istarskih tartufa i mnogih vina europsko certificirani ali nisu orijentirani prema izvozu (osim Vegete). Postoji potreba da se odgovori na gore navedene pokazatelje pokušavajući neutralizirati negativne pojave kroz politike upravljanja, financiranja i omogućavanja, što će također uvelike utjecati na sposobnost provedbe promjena i distribucije kroz centralizirane sustave i naposljetku na lokalnim razinama i institucijama, uključujući potpore samih korisnika.

6. Opis istraživanja i rezultati istraživanja

Cilj ovog istraživanja je identificirati ključne elemente života u ruralnom području, te kakva su mišljenja ispitanika o vlastitim prebivalištima. Anketa je orijentirana na Istočnu regiju (najviše iz Slavonije i Baranje) i namijenjena je mladima kako bi se dobio feedback što su to po mišljenju mlađe generacija prednosti i nedostaci života u ruralnim područjima te analiza trenutne situacije poljoprivrede i ruralnog razvoja.

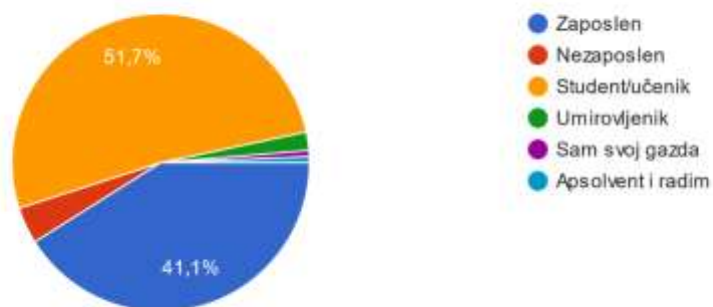

Grafikon 5. Dobna struktura ispitanika

Izrada autora prema podacima prikupljenih metodom ankete

Ukupni broj ispitanika je 151, od toga je najveći broj ispitanika (80) u dobnoj strukturi između 18 i 25 godina te 45 ispitanika između 25 i 35 godina. 82 ispitanika su ženskog spola dok je 69 muškog. Trenutno 60 ispitanika (39%) živi s roditeljima, 47(31%) s obitelji, 17 ih je sa partnerom/icom, 13 sa sustanarom i 13 živi samo.

Radni status
151 odgovor

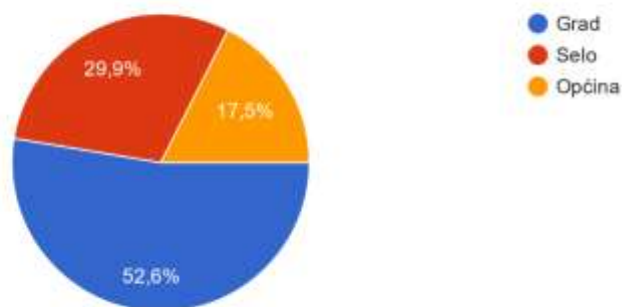

Grafikon 6. Radni status ispitanika

Izrada autora prema podacima prikupljenih metodom ankete

Od 62 zaposlena ispitanika, 26 ih radi u tercijarnom sektoru (turizam, trgovina, promet, ugostiteljstvo, bankarstvo), zatim 18 u kvartarnom (obrazovanje, zdravstvo, znanost i kultura), a samo 2 ispitanika je zaposleno u primarnom (poljoprivreda, stočarstvo, šumarstvo, ribarstvo) što nam prikazuje proces deagrarizacije.

Prebivalište
154 odgovora

Grafikon 7. Prebivalište ispitanika

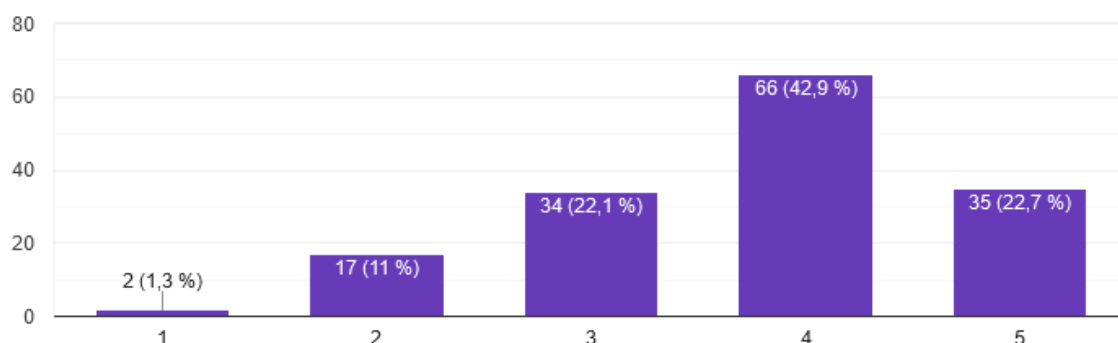
Izrada autora prema podacima prikupljenih metodom ankete

Polovina ispitanika živi u ruralnim područjima. Nadalje, provedenim istraživanjem dokazuje se da je rad u primarnom sektoru nepoželjna djelatnost za mlade jer čak polovina od zaposlenih ispitanika premašuje više od 10 km za put do radnoga mjesta, što se odnosi na to da oni ispitanici koji su iz ruralnih područja teže poslovima u većim mjestima. Može se

pretpostaviti kako su neki od razloga društveni položaj ili strah od otvaranja OPG-a odnosno nedostatak poduzetničkog duha, jer anketa prikazuje da 111 ispitanika smatra da se može „živjeti od poljoprivrede“ dok 44 ispitanika, tj. (29%) posjeduje poljoprivredno zemljište. Jedan od razloga prisutne deagrarijacije može biti u nedostatku informiranja oko potpora i programa koje nude država i EU ili u nepovjerenju istima, jer 77% ispitanika nije upoznato sa strategijom „Europskog zelenog plana“ i strategijom „Od polja do stola“.

Zadovoljan sam komunalnom infrastrukturom u svome mjestu

154 odgovora

Grafikon 8. Mišljenje o komunalnoj infrastrukturi u prebivalištu ispitanika (1-predstavlja mi problem, 5-jako sam zadovoljan)

Izrada autora prema podacima prikupljenih metodom ankete

Kako grafikon 8. prikazuje, većina je zadovoljna sa komunalnom infrastrukturom u svome mjestu, uz par odstupanja koji su iz razumnih razloga zbog toga što u određenim mjestima ispitanika koji žive na selu ili u općini nedostaje ;

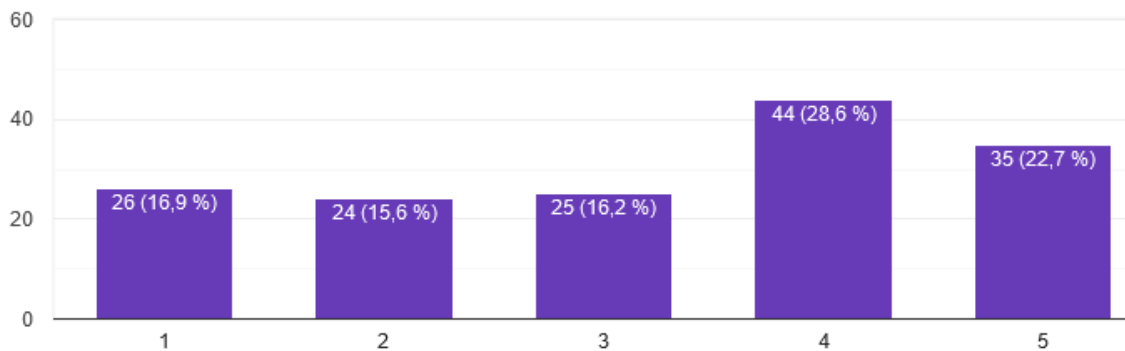
- biciklističkih staza (23 ispitanika)
- dječji vrtić (10 ispitanika)
- pješačkih staza (4 ispitanika)
- Autobusna postaja (4 ispitanika)

Najveće želje ispitanika za izgradnju su navedene biciklističke staze, dječji vrtić, brža internet veza i zdravstvena ambulanta. Anketa nam daje uvid u mišljenje za javni prijevoz ispitanika i iz grada i iz ruralnih područja, gdje je podjeljeno zadovoljstvo što nam prikazuje grafikon 9. Iz toga imamo uvid u nejednakost između pojedinih mjesta u Istočnoj regiji što se tiče javnog prijevoza i prostorne izoliranosti određenih mjesta. Ispitanici su uglavnom zadovoljni po pitanju javne rasvjete, dok sa strane brzine interneta dolazi do malih odstupanja

jer je 5G mreža još u fazi implementacije u mnogim mjestima. Mnogi ispitanici nisu zadovoljni sa ponudom zabavnih i kulturnih sadržaja u svome mjestu, što je dodatni razlog zašto ispitanici teže više prema gradu koji je više obogaćen društvenim sadržajem. Zbog navedenog bi bilo potrebno da se kroz lokalne razine i mjesne domove organiziraju sastanci svih mještana gdje bi se obradili prijedlozi, mišljenja oko ideja za poboljšanje kvalitete života.

Zadovoljan sam javnim prijevozom u svome mjestu

154 odgovora

Grafikon 9. Mišljenje o javnom prijevozu (1-predstavlja mi problem, 5-jako sam zadovoljan)

Izrada autora prema podacima prikupljenih metodom ankete

Ispitanici su zadovoljni sa čistoćom zraka i tla, dok ih je 37 nezadovoljno sa čistoćom vode, što pokazuje kako u određenim mjestima na Istoku lokalne razine samouprave nemaju riješene primarne potrebe za život poput čiste vode. Kada uzmemo u obzir problem sa nametnicima, u Istočnoj regiji a posebice u Osijeku i okolici to predstavlja značajan problem, što dokazuje kako 65% ispitanika smatra da je to veliki problem. Primjerice, Osijek ima problem sa borbom protiv komaraca, te je kroz rebalans državnog proračuna ove godine Osijeku osigurano 2,5 milijuna kn za taj pothvat. Kroz gradski proračun riješeno je 5 milijuna kn za tretiranje komaraca. S druge strane, nemaju sve općine i gradovi u Osječko-baranjskoj županiji dovoljno financijskog kapitala u svome proračunu za suzbijanje nametnika zbog čega vjerovatno proizlazi visok stupanj nezadovoljstva u ispitanicima. 64% ispitanika smatra da je život u gradu kvalitetniji od života na selu, ali eventualno bi ih potaklo da promijene prebivalište ako bi dobili mogućnost zaposlenja na selu (56%) i smanjenja troškova života (47%). Također povoljnija cijena stambenog prostora ili pronalazak idealne kuće za život bi pomoglo u takvoj odluci. Nadalje 30 ispitanika bi kroz mogućnost dobivanja državnih poticaja preselila u ruralna područja. Većina ispitanika smatra da su ruralna područja od

izuzetne važnosti za hrvatsko gospodarstvo, te također smatraju da su hrvatski proizvodi visoke kvalitete, a najčešće ti spomenuti proizvodi (iz potpoglavlja 5.3.) imaju svoja izvorišta u ruralnim krajevima. Konačno, mišljenja ispitanika su kako se RH ne zalaže dovoljno za ruralna područja, što može biti slučaj za Istočnu regiju RH zbog velike neiskorištenosti poljoprivrednog zemljišta, te također na razini cjelokupne države zbog negativne bilance koja proizlazi iz toga što je Hrvatska uvozno orijentirana, a ima predispozicije da iste takve proizvode proizvodi unutar svojih granica.

7. Zaključak

Urbanizacija bilježi kontinuirano progresivni rast te ju je potrebno upravljati. Strategije urbane regeneracije se u slučaju Hrvatske definiraju kroz Europske planove i programe koji su moderno orijentirani. Financijska pomoć koju RH ubire kroz strukturne fondove je od egzistencijalne važnosti, te se može zaključiti kako uvelike pomaže Hrvatskoj da stvori održivo gospodarstvo. Kroz povijest su se dogodile nepredvidive situacije poput Domovinskog rata, prirodnih katastrofa, koronavirusa i još mnogih negativnih pojava koje su stvorile još veći razmak između nejednakosti regija unutar države. To je jedan od glavnih problema s kojima se RH susreće u vezi urbanizacije zbog toga što sve više ljudi, posebice mladih emigrira iz ruralnih područja koja su najpogođenija po pitanju nejednakosti. Smjernice i politike Europske Unije su direktno namijenjene na rješavanje problema nejednakosti. Izjednačavanje Istočne regije treba biti u krupnom planu za RH, zbog širokog spektra mogućnosti koje nudi, prvenstveno kvaliteta tla, te mogućnost uzgoja i proizvodnje jer je velik broj neiskorištenih hektara. Dobrim vodstvom to je dostižan rezultat koji bi uspio vratiti i zadržati mlade, te osigurati kvalitetan život za buduće generacije što bi također omogućilo procesu urbanizacije u RH da teče fluidno te da se ojača gospodarska situacija kako bi Hrvatska prosperirala i osigurala bolji životni standard za svoje građane. Kada sagledamo ukupne dojmove ispitanika kroz praktični dio, možemo zaključiti kako su ispitanici sa prebivalištem u gradu puno boljih dojmova za uređenje i infrastrukturu mjesta nego ispitanici sa sela koji očekuju lokalne vlasti da daju dodatni trud u poboljšanje uvjeta za život u njihovim mjestima. Stoga, zaključno ;

- H0 hipoteza se odbacuje.
- H1 hipoteza se ne odbacuje, jer prema odgovorima ispitanika iz istočne regije, točnije sela i općine ne sadrže postojeće infrastrukture i ustanove koji omogućuju kvalitetniji život kao u ostalim regijama RH.

Literatura

1. Bogunović, A. (2006). EUROPSKA UNIJA - STANJE I PERSPEKTIVE. *Ekonomski pregled*, 57 (1-2), 31-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/8014>
2. Državni zavod za statistiku (2021); Popis stanovništva 2021. Dostupno na [<https://popis2021.hr/>]
3. Državni zavod za statistiku (2019); Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. Dostupno na [https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_12_125_2507.html]
4. Državni zavod za statistiku (2021); TUR-2021-1-1/7. Zagreb. Dostupno na <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10184>
5. Europska komisija (2011) Cities of tomorrow. Dostupno na [Dostupno na https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr
6. Europski parlament; Odbori. Dostupno na [<https://www.europarl.europa.eu/committees/hr/home>]
7. Europska Unija (2012); Proračun . Dostupno na [https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/budget_hr]
8. Europska Unija (2016); Službeni list Europske unije. Dostupno na [<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT#d1e32-13-1>]
9. Ghemawat P (2010). Redefiniranje globalne strategije. Zagreb. MATE d.o.o. str. 54-56.
10. Goleš, A (2017). Promet i turizam; Razvojni problemi i potencijali. Završni rad . Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. Dostupno na <https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A1317/datastream/PDF/view>
11. Granić, G. (2014). Mogući razvoj energetskeg sektora Republike Hrvatske do 2050. godine u uvjetima smanjenja emisije ugljikovog dioksida. *Nafta*, 65 (1), 51-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/118434>
12. Jurišić, Ž. (2014). Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica. *Civitas Crisiensis*, 1 (1), 207-221. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/121295>

13. Majstorić, I. (2020). Depopulacija Istočne Hrvatske – uzrok daljnjeg zaostajanja u regionalnom razvoju Hrvatske?. *Geografski horizont*, 66. (2.), 45-61. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/254283>
14. Matišić, M. i Pejnović, D. (2015). Uzroci i posljedice zaostajanja Istočne Hrvatske u regionalnom razvoju Hrvatske. *Hrvatski geografski glasnik*, 77 (2), 101-140. <https://doi.org/10.21861/HGG.2015.77.02.06>
15. Ministarstvo financija RH; Državne potpore i plan oporavka i otpornosti. Dostupno na; [<https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/koncesije-i-drzavne-potpore/drzavne-potpore/drzavne-potpore-i-plan-oporavka-i-otpornosti/3141>]
16. Ministarstvo financija RH (2021); Državni proračun 2021 god. Dostupno na [<https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2021-godina/3116>]
17. Ministarstvo pravosuđa i uprave RH; Lokalna i područna (regionalna) samouprava. Dostupno na [<https://mpu.gov.hr/lokalna-i-podrucna-regionalna-samouprava-24398/24398>]
18. Narodne novine (1997) ; NN 10/1997 . Dostupno na [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_151.html]
19. Pašalić, Ž (1999): Osnove Hrvatske gospodarstvene infrastrukture , Ekonomski fakultet, Split, str.52
20. Plan oporavka (2021) ; Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021-2026. Dostupno na [Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026. \(gov.hr\)](#)
21. Pokos, N. (2017). Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske. *Političke analize*, 8 (31), 16-23. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/192427>
22. Prioriteti EU za razdoblje 2019-2024. Dostupno na; [https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_hr]
23. Puljiz i Biondić (2019). IRMO; Prijedlog nove NUTS 2 klasifikacije u Republici Hrvatskoj. Dostupno na https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//Vijesti%20-%20dokumenti//NUTS2_070209.pdf
24. UN, World Urbanization Prospects (2014) [WUP2014-Highlights.pdf \(un.org\)](#)
25. UN ,World Urbanization Prospects (2018); <https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-Report.pdf>
26. Vresk, M. (1989). Urbanizacija i mobilnost stanovništva Uopćeni evolutivni model međuzavisnosti. *Hrvatski geografski glasnik*, 51. (1.), 137-141. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/37348>

27. Zlatić, M. (1988). Prilog-Urbani rast kao dilema razvoja. *Hrvatski geografski glasnik*, 50. (1.), 85-89. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/36936>
- Žuljić, S. (1974). Razvoj Zagreba i urbanizacija Središnje Hrvatske. *Hrvatski geografski glasnik*, 36.-37. (1.), 43-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/55949>

Popis grafikona

Grafikon 1: Urbana i ruralna populacija u svijetu od 1950.-2050.....	10
Grafikon 2: Udio strukturnih fondova na primjeru RH (2014-2020).....	15
Grafikon 3: Implementacija % programa RH	16
Grafikon 4: Udio strukturnih fondova na primjeru Slovenije	17
Grafikon 5. Dobna struktura ispitanika	34
Grafikon 6. Radni status ispitanika	35
Grafikon 7. Prebivalište ispitanika	35
Grafikon 8. Mišljenje o komunalnoj infrastrukturi u prebivalištu ispitanika (1-predstavlja mi problem, 5-jako sam zadovoljan)	36
Grafikon 9. Mišljenje o javnom prijevozu (1-predstavlja mi problem, 5-jako sam zadovoljan)	37

Popis slika

Slika 1: EU budžet za Sloveniju 2014-2020.....	17
Slika 2: Popis stanovništva 2021	19
Slika 3: Popis Istočne regije RH.....	20
Slika 4: Podjela RH na 2 NUTS 2 regije za razdoblje od 2012-2020	22
Slika 5: NUTS 2 podjela za razdoblje 2021.-2027.....	23
Slika 6: Dugoročni proračun EU za razdoblje 2021-2027	27
Slika 7. Procjena financijskih izdataka prema sektorima	29
Slika 8. Dolasci i noćenja turista Srpanj 2021	31
Slika 9. Omjer Hrvatske i EU poljoprivrede	33